

ZSUZSÁVAL, MÉG EGYSZER, A SZÁLLÁSON

PAVLE UGRINOV

A mifelénk csak szállásnak nevezett Gulyás-féle tanyán, ahová azért mentem ki, hogy szemrevételezzem a cséplést és felírjam, mekkora a hozam, főleg pedig, hogy mennyit adott az a legnagyobb asztag, melyet a bácsikám (öthektáros) „maximumán” termett gabonából raktak, összefutottam Zsuzsával, Gulyásék lányával. Zsuzska a háború előtt, fiatal lány volt még akkor, a nagybátyáméknál volt kiscseléd, igazában náluk tanulta meg, hogyan kell dolgozni egy polgári háznál, hogy aztán továbblépve, még nagyobb városba menjen, most már kitanult háztartási alkalmazottként. Én akkor naiv legényke voltam még, ő pedig már bimbózó kislány. Most újra előttem állt az apja, Gulyás papa tanyáján, s neki is ugyanaz a dolga volt ott, mint nekem: mármint hogy segédkezzen a cséplésnél, és rajta legyen a szeme a magon. Időközben meg is feledkeztem róla, de amikor most megláttam, ahogyan könnyű kis szoknyában, blúzban, rövidre nyesett, szőke hajjal, mezítláb mászkál lè-föl a tanyaudvaron, egy szempillantás alatt felidéztem magamban fiatalkori napjainkat. Elsősorban azokat, amikor mi ketten magunkra maradtunk a házban, mert a bácsikám meg a nagynéném néha egy hónapig is valamelyik fürdőhelyen kúrálta magát. Feltolultak az emléképek, méghozzá olyan erővel, hogy rövid időre egyszerűen megbénultam, majd kis híján behülyültem.

Mindig, amikor a bácsi meg a néni elutazott valahová, Zsuzsa kérdés nélkül benyitott a hálószobámba, ahol én minden reggel sokáig lustálkodtam. Mintha ott sem volnék, anyaszült meztelenre vetkőzött, s a

szoba sarkában odaállt a nénikém nagy tükre elé, amelyben tetőtől talpig láthatta magát. Majdnem egyidősek voltunk, az ő szemében mégis közönséges takonypóc lehettem. Csak nagy néha állt velem szóba, leginkább azért, hogy megerősítem valamiben, amiben nem volt bizonyos, de fontosnak tartotta. Ellenben, ha „takonypóc” voltam is, a mozgása, a teste erősen felizgatott, igaz, valahogy nekem megfoghatatlan, érthetetlen módon még. Ezért nem is volt semmi kifogásom a szobámban való jelenléte, még kevésbé az ellen, hogy olyan tetszelegve vizsgálhatja magát a nagynéni állótükrében. Az, amit a saját testén figyelt meg, s azok a felfedezések, amelyeket én tettem az ő testén, mindenképpen különbözhetek is egymástól, de egybe is vághattak, s abban a közös akaratban fűztek össze bennünket, hogy ezeket a fölfedezéseket kétségkívül megállapítsuk és eszünkbe vessük.

Amikor most a tanyán viszontláttam, úgy tűnt, mintha ez az én megrészegültségem, azon nyomban, mihelyt felismert, Zsuzsára is átragadt volna, vagy pedig maga is ugyanúgy élte meg a találkozást, mint én. Mindenesetre elég volt ahhoz, hogy újra összehozzon bennünket, s hogy több legyen egyszerű ujjongásnál és elragadtatásnál. Már az első egypár mondat után, melyet váltottunk, megtudtam, hogy Zsuzsa időközben férjhez ment egy nagyvölgyi legényhez, a helybeli elemi iskola tanítójához. De hát, sajnos, nem tért vissza az orosz frontról, úgyhogy Zsuzsa már két éve özvegy sorban van, pedig jószerivel húszesztendős sincs. Ugyanakkor, hallgatólagosan, abban is megállapodtunk, hogy ezt a fene nagy kedvünket egy kissé visszafogjuk, az óvatosságot viszont fokozzuk, mert a papa meg a házbeliek előtt egyikünk sem szeretne volna elárulni, mennyire odavagyunk egymásért, de még azt sem, hogy netán túlzottan érdeklődünk egymás iránt. Annál kevésbé, mert Zsuzska nem is érezte magát egészen szabadnak, hiszen híre ment, hogy az oroszországi hadifoglyok újra szállingóznak hazafelé Szibériából. Elég az hozzá, hogy a Gulyásék lánya tisztességes fiatalasszonynak számított a tanyán, s a lokomobil meg a cséplőgép körül serénykedő legényemberek úgy is néztek rá, azaz tartózkodással és tisztelettel.

Abban a kánikulában a legkellemebb a szabad ég alatt aludni. Én is ezt választottam, vagyis hogy az asztag tetejében töltöm az éjszakát.

Az összerakott búzakévéken kinyújtózva belemeredtem a félelmetes, síksági nyári éjszakába, amikor úgyszólván karnyújtásnyira vannak tőlünk a csillagok. A Gulyás-tanya, a hozzája tartozó istálló, góré meg az

udvart keretező, tagbaszakadt szentjánoskenyérfa-sor, mintha nem is e világi volna, olyan valószerűtlennek tetszett a sziporkázó csillagfényben. Az otromba gőzlokomobil, melyet hasásra nyúlt szíjáttétel kapcsolt össze a cséplőgép dobjával, úgy cövekelt le az udvar közepén, mint egy éjfekete, hideg, de éber túlvilági szörnyeteg. Még csak innen-onnan hallatszott emberi hang, egy-egy elnyújtott hívó szó és hars válasz az éjszakában. Majd hirtelenében egy tiszta, ámbár fojtott hang közvetlen közelből: „Vársz, ugye?!” Egy igazában meleg és bizalomgerjesztő hang, Zsuzsa hangja, melyre azonnal ráismertem, nyomban utána pedig megpillantottam őt magát is az asztaghoz támasztott magas létra tetejében. „Várlak”, válaszoltam alig-alig meglepetten. „Nem türelmetlenkedél?”, kérdezte, miközben föllépett a búzakazalra. „Nem, biztos voltam benne, hogy kijössz!”, feleltem, és erőteljesen magamhoz vontam. „De hiszen ezt megbeszéltük – a szemünk beszélt, nem igaz?!”, jegyezte meg, és mellém heveredett. Közöttünk abban a szempillantásban kialakult a természetes bensőségerzet és egyetértés, melyet bearanyozott a találkozás öröme. S ekkor akaratlanul elhallgattunk; minden szó feleslegessé vált, csakúgy mint bármiféle kérdés vagy aggályoskodás; ettől fogva bizonyos belső parancsok irányítására bízunk mindent. Merő érzékiség volt az egész, olyanfajta tiszta és hamisítatlan ösztönös vágy, amely még a tűző nap alatt és a bennünket körülölelő végtelen rónaság hatására ébredezett, most pedig ezeknek az alacsonyra ereszkedett csillagoknak és varázslatos fényüknek köszönhetően éledt fel újra; vágy, amely egyértelműen testet akart öltetni. „Még vonzóbb vagy, mint öt-hat évvel ezelőtt”, törtem meg a csendet, és feléje fordultam. „Most többet is tudok, mint akkor, amikor még zöldfülűek voltunk!”, jegyezte meg Zsuzsa. „Amikor megláttalak, mindjárt megkívántalak!”, mondtam. „Csak azért vigyázz – most igazi nő vagyok!”, figyelmeztetett Zsuzsanna, és csókra, férfikézre vágyva, lágyan, hízelkedve végignyúlt rajtam. Mindkét karommal sóváran átöleltem, és izmos, de simulékony teste rejtelmének felkutatásába fogtam. „Csak ne légy türelmetlen!”, intett meg újból, s egy-pillanatra lefogta a kezem. „Nem vagyok türelmetlen”, mondtam, „csupán sokáig vártalak!” „Engem is megvárakoztattak a kútnál, hogy megfürödhessenek!”, mondta nyomatékosan Zsuzsa. „Igaz is, kútvíz szagod van, síkos a bőröd!”, mondtam, és folytattam a simogatást. „Te meg a nénikéd hálószobájára szaglasz!”, tromfolt vissza, és felnevetett. Szerettem volna újra meztelenül látni, úgy, mint valamikor

a néni szobájában, ezért levetkőztettem. Nem ellenkezett, az óva intés azonban most sem maradt el: „Ne siess! Úgy akarom, hogy élvezzünk: hogy a lehető legtöbbet érijük el!”, tette hozzá, s egy pillanatra elhúzódtott tőlem. „A férjem gyengéd volt hozzám!”, mondta nosztalgiaiával a hangjában. „Nagyon szeretett engem! Mindent, ami a legszebb a szerelemben, tőle tanultam!” A legkevésbé sem zavart, hogy ilyen helyzetben a férjét emlegeti; sőt, inkább tette készítetett. „Minden éjszaka, a földeken át, gyalogszerrel jött át Nagyvölgyről. Mindaddig, amíg csak össze nem keltünk!”, folytatta Zsuzsanna, mint aki – szemmel láthatóan – nemcsak simogatásra, hanem jó szóra is, egy kis beszélgetésre vágyik. „Hogy hívják?”, kérdeztem, mintegy a kívánságát teljesítve. „Lázárnak!”, felelte. „Mindenkinek azt mondja, hogy ott végezte, Szibériában, hogy ott ment tönkre!”, folytatta a fiatalasszony mindinkább belemelegedve a történetbe, s mind hevesebben is egyúttal, ami gyengéd simogatásaiban és csókjaiban is megnyilvánult. „Ha túlélte, hazajön!”, mondtam. Zsuzsa mintha csak ezt akarta volna hallani, egyszerre csak teljes hosszában hozzám simult. „Akárcsak az a bibliai, feltámad az én Lázárom! Én hiszek benne!”, jelentette ki szilárd meggyőződéssel. (Ebben a pillanatban Krleža neve suhant át agyamon. Vučjak című drámájában Lázár, a tanító, Szibériából tér haza!) „De most te vagy az én Lázárom!”, kiáltott fel Zsuzsa, hanyatt fordult, és széttárta karját. „Mindenesztül akarlak!”, sűgtam a fülébe felajzottan. „Akkor gyere! És légy gyengéd!”

Ami azonban egyedülállóan emlékezetessé tette kettőnk egymás iránt megnyilvánuló gyengédségét és szenvedélyét, az a szinte elviselhetetlen felismerés volt, hogy ez olyan találkozás, amelynek holnap éjszaka nem lesz folytatása, vagy ha mégis, az lesz egyúttal az utolsó! Soha többé nem látjuk egymást; hiszen mindez csupán a véletlen műve! Egyszerre az a mérhetetlen égi boltozat, a napsütötte vagy csillagos ég, meg a rónaságnak az a végtelensége, amely éjszaka is érezhető, egyedül az vállalt velünk cinkosságot tántoríthatatlanul, és tartott ki mellettünk mindvégig. Mindörökre mellettünk, mert mindörökre bennünk; s tisztavirág-életű szerelmünk ellenében, amely azonnal véget is ér, amint beteljesedik.

Minden olyan könnyedén, egyetlen bódulatban zajlott azon az éjszakan; olyan természetesen és beteljesedve a végsőkig. A tiszta szenvedély rázta le béklyóit; a szenvedély, amely a legkevésbé sem fárasztott, ellenkezőleg, mind magasabban szárnyalt, és határtalanságra: a természettel való egyesülésre törekedett, azért is volt olyan tiszta. Ahogy

múltak a percek, mind tökéletesebb egyetértésre jutottunk kölcsönös vágyunk dolgában; azazhogy egymástól különböző készletésből táplálkozó, két külön vágy dolgában, amelyek azonban, belső azonosságuk okán, egy pontban találkoztak. Azért, mert ez a rokoniság lényünk legbensőbb zugából érkezett.

A természet, szelíden bár, de hajthatatlanul, csupán elringatott bennünket.

BORBÉLY János fordítása